

Prijedlog

Republika Hrvatska
Ministarstvo zdravlja

**AKCIJSKI PLAN ZA JAČANJE NADZORA NAD
DUHANOM
ZA RAZDOBLJE OD 2013. DO 2016. GODINE**

Zagreb, siječanj 2013.

SADRŽAJ

1. PREDGOVOR.....	3
2. UVOD.....	5
3. CILJEVI.....	9
4. PLAN I PODRUČJE DJELOVANJA.....	10
4.1. Praćenje i usklađivanje odgovarajuće legislative	
4.2. Informiranje, educiranje, buđenje svijesti javnosti o nepušenju kao kvalitetnijem načinu života i štetnim posljedicama pušenja	
4.3. Poticanje odvikavanja od pušenja uz osiguranje stručne i druge pomoći osobama koje žele prestati pušiti	
4.4. Smanjenje izloženosti duhanskom dimu/ zaštita od pasivnog pušenja	
4.5. Smanjenje dostupnosti duhanskih proizvoda	
4.6. Smanjenje izloženosti javnosti porukama koje potiču pušenje	
4.7. Nadzor nad duhanskim proizvodima, informiranje potrošača i zdravstvena upozorenja	
4.8. Porezna politika i politika cijena	
4.9. Jačanje kapaciteta za nadzor nad duhanom	
4.10. Monitoring, evaluacija i izvješćivanje	
4.11. Međunarodna suradnja u sprječavanju i suzbijanju pušenja	
5. FINANCIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA PROVEDBU AKTIVNOSTI	20
6. INSTITUCIJE UKLJUČENE U PROVEDBU AKTIVNOSTI	20

1. PREDGOVOR

Pušenje se danas smatra glavnim izbježivim čimbenikom rizika za zdravlje. Svjetska zdravstvena organizacija upozorava da svakih 8 sekundi u svijetu umire jedan čovjek uslijed posljedica štetnog djelovanja duhana. Prema procjenama u svijetu danas puši milijardu i tri stotine milijuna ljudi, a blizu 6 milijuna ljudi godišnje umire od posljedica pušenja. Ukoliko se ne zaustave sadašnji trendovi, do 2030. godine broj umrlih od bolesti vezanih uz pušenje mogao bi se udvostručiti i doseći 8 milijuna. U Hrvatskoj je najmanje svaka treća odrasla osoba pušač, a procjenjuje se da od bolesti vezanih uz pušenje godišnje umire više od 9 000 ljudi ili gotovo svaka peta umrla osoba.

Štetni učinci pušenja prvi su puta dokazani prije pedesetak godina. Nikotin iz duhanskog dima izaziva ovisnost. Neposredno u malim dozama potiče, a u velikim inhibira živčane impulse. Djelovanjem na nadbubrežnu žlijezdu oslobađa se adrenalin i noradrenalin, što dovodi do povećanja frekvencije srca, stiskanja malih krvnih žila i povišenja krvnog tlaka, a oštećenjem endotelnih stanica krvnih žila pospješuje proces ateroskleroze. Pušenje znatno povećava rizik od nastanka bolesti srca i krvnih žila, i to posebice srčanog i moždanog udara i bolesti periferne cirkulacije. Ono udvostručuje rizik od umiranja zbog bolesti srca i krvnih žila, a 30 do 40% svih smrti od koronarne bolesti povezuje se s pušenjem.

Za pedesetak sastojaka duhanskog dima, pretežito iz katrana, dokazano je da imaju karcinogeno djelovanje. Danas se smatra da je pušenje glavni rizični čimbenik za razvoj raka bronha i pluća, grkljana, ždrijela, usne šupljine, jednjaka, bubrega, mokraćnoga mjehura, gušterače, a i rak vrata maternice i neki oblici leukemije češći su u osoba koje puše. Duhanski dim sadrži i iritanse koji dovode do pojačanog stvaranja sluzi, oštećenja funkcije cilijarnog epitela i sužavanja bronhiola, te do razvoja kronične opstruktivne plućne bolesti (KOPB). Smrtnost od te bolesti šest je puta učestalija u pušača nego u nepušača. Pušenje je ujedno predisponirajući čimbenik za respiratorne infekcije i egzacerbacije astme.

Svjetska zdravstvena organizacija procjenjuje da je u muškaraca uz pušenje vezano 90 do 95% smrtnosti od raka bronha i pluća, 45 do 50% smrtnosti od ostalih zloćudnih novotvorina, 20 do 25% smrti od bolesti srca i krvnih žila i 75 do 80% smrti od kronične opstruktivne plućne bolesti. U muškaraca i žena ukupno oko 15% smrti od bolesti srca i krvnih žila i 30% smrti od zloćudnih novotvorina vezano je uz pušenje.

Pušenje znatno utječe i na reproduktivno zdravlje. Ono povećava rizik od neplodnosti, a trudnice koje puše imaju i veći rizik od prijevremenog porođaja i spontanog pobačaja. Isto tako žene koje puše imaju češće menstrualne poremećaje i 2 do 3 godine raniji nastup menopauze.

Duhanski dim štetno utječe i na nepušače koji borave u zadimljenom prostoru i prisilno udišu duhanski dim, odnosno izloženi su tzv. pasivnom pušenju. Udisanje duhanskog dima (pasivno pušenje) u dojenčadi i male djece dovodi do učestalijeg bronhitisa, upale pluća, astme, drugih bolesti dišnog sustava i smanjene plućne funkcije te akutne i kronične upale srednjeg uha. Sindrom iznenadne smrti dojenčadi također je češći u dojenčadi izložene duhanskom dimu.

Ovisnost o duhanu je globalna epidemija koja ima štetne posljedice za zdravlje – dovodi do niza bolesti, onesposobljenosti (*disability*), smanjene produktivnosti, a konačno i do smrtnog ishoda. Borbi protiv pušenja treba pristupiti dugoročno i multidisciplinarno, prateći dinamiku smanjenja morbiditeta i mortaliteta od bolesti pušenja te nove mogućnosti i saznanja o primjeni postojećih ili eventualno novih metoda prevencije i kontrole. Provođenje mjera za jačanje nadzora nad duhanom kontinuirano podupire Nacionalno povjerenstvo za borbu protiv pušenja Ministarstva zdravlja Republike Hrvatske.

Planirane aktivnosti temelje se na Okvirnoj konvenciji o nadzoru nad duhanom Svjetske zdravstvene organizacije (*WHO Framework Convention on Tobacco Control –WHO FCTC*), koja je donesena na 52. Svjetskoj zdravstvenoj skupštini u svibnju 2003. godine u prisutnosti 193 zemlje članice Svjetske zdravstvene organizacije (u daljnjem tekstu: SZO). Konvencija predstavlja međunarodni zakonski okvir s ciljem zaštite sadašnjih i budućih naraštaja od pogubnih zdravstvenih, socijalnih, ekoloških i gospodarstvenih posljedica uporabe duhana i izlaganja duhanskom dimu kroz pripremu okvira za mjere o nadzoru nad duhanom koje će provoditi stranke na nacionalnim, regionalnim i međunarodnim razinama.

Planirane aktivnosti temelje se na preporukama Vijeća Europe o okolišu bez duhanskog dima (*Council Recommendation on smoke-free environments 2009/C 296/02*) od 30. studenog 2009. godine, Direktivi Europskog parlamenta i Vijeća o proizvodnji, prezentiranju i prodaji duhanskih proizvoda (*Directive 2001/37/EC of the European Parliament concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco products*) od 5. lipnja 2001. godine, Direktivi koja se odnosi na zabranu reklamiranja u tiskovinama i informativnim službama, zabranu reklamiranja i sponzoriranih radio-emisija, zabranu sponzoriranja događanja od međunarodnog značenja, obvezu izvješćivanja Vijeća Europe od strane Komisije o primjeni Direktive, te kazne i mehanizme provedbe (*Directive 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the advertising and sponsorship of tobacco products*) od 26. svibnja 2003. godine.

Prijedlog mjera za jačanje nadzora nad duhanom temelji se i na Zakonu o ograničavanju duhanskih proizvoda („Narodne novine“, broj 125/2008, 55/2009 – ispravak i 119/2009), Zakonu o zdravstvenoj zaštiti („Narodne novine“, broj 150/2008, 71/2010, 139/2010, 22/2011, 84/2011, 12/2012, 35/2012, 70/2012 i 144/2012), Zakonu o sanitarnoj inspekciji („Narodne novine“, broj 113/2008 i 88/2010) i Planu zdravstvene zaštite Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 86/2012).

Preventivne mjere protiv pušenja su sustavne aktivnosti čiji je cilj poboljšanje zdravlja te produljenje i poboljšavanje kvalitete života pučanstva. Iz stručne literature poznato je da se na troškove zdravstvene službe zbog bolesti uzrokovane pušenjem troši i do 4 puta više sredstava nego što iznosi dobit od poreza na duhan, te je pri sastavljanju ovoga dokumenta uzeta u obzir i odredba članka 5. stavka 1. podstavka 3. Zakona o zdravstvenoj zaštiti, prema kojem Republika Hrvatska na dobrobit hrvatskog stanovništva mjerama porezne i gospodarske politike potiče razvijanje zdravih životnih navika.

Ministar zdravlja

prof.dr.sc. Rajko Ostojić, dr.med.

2. UVOD

Ovisnost o duhanu je globalna epidemija koja ima štetne posljedice po zdravlje – dovodi do niza bolesti, onesposobljenosti, smanjene produktivnosti, a konačno i do smrtnog ishoda. Pušenje duhana vodeći je uzrok preventabilne smrtnosti na globalnoj razini. Svjetska zdravstvena organizacija procjenjuje da u svijetu puši 1 milijarda i 300 milijuna ljudi, a oko 6 milijuna ljudi godišnje umire od posljedica pušenja. Ukoliko se sadašnji trendovi pušenja ne zaustave, taj broj do 2030. godine mogao bi doseći 8 milijuna.

Preporuka je Vijeća Europe implementirati i periodično novelirati sveobuhvatnu multisektorsku strategiju nadzora nad duhanom, osigurati instrumente za primjenu nacionalnih strategija i programa nadzora nad duhanom, uspostaviti komunikaciju s Europskom komisijom (u daljnjem tekstu: EK) uz imenovanje nacionalnih povjerenika za izmjenu informacija s EK i drugim državama članicama, surađivati u stvaranju zajedničkih okvira za definicije, standarde i indikatore, monitorirati i evaluirati učinkovitost mjera putem odabranih indikatora i informirati EK o zakonskim i drugim aktivnostima te rezultatima monitoringa i evaluacije.

Republika Hrvatska ima razvijeno zakonodavstvo, te osnovnu infrastrukturu za jačanje nadzora nad duhanom sukladno Zakonu o ograničavanju duhanskih proizvoda („Narodne novine“, broj 125/2008, 55/2009 – ispravak i 119/2009), Zakonu o zdravstvenoj zaštiti („Narodne novine“, broj 150/2008, 71/2010, 139/2010, 22/2011, 84/2011, 12/2012, 35/2012, 70/2012 i 144/2012) i Zakonu o sanitarnoj inspekciji („Narodne novine“, broj 113/2008 i 88/2010).

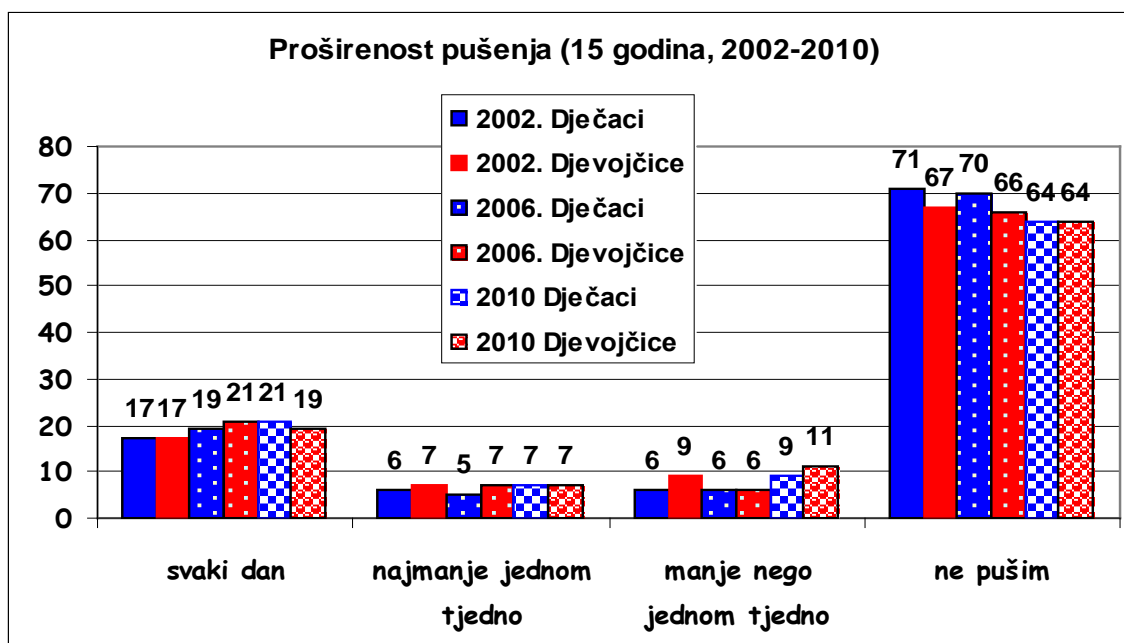
Ministarstvo zdravlja osnovalo je i Nacionalno povjerenstvo za borbu protiv pušenja (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) koje prati pojavnost pušenja, proučava i predlaže mjere za smanjenje utjecaja duhanskih proizvoda na zdravlje pučanstva, predlaže provedbene aktivnosti čiji je cilj smanjenje duhanskih proizvoda, predlaže programe odvikavanja od pušenja, predlaže i organizira izdavanje prigodnih publikacija čiji je cilj promicanje nepušenja kao zdravog načina života i odvikavanje od pušenja, surađuje s međunarodnim tijelima koja prate problematiku smanjenja pušenja, priprema izvješća o učestalosti navike pušenja i rezultatima trajnih preventivnih akcija, surađuje s vladinim i nevladinim organizacijama i udrugama, obavlja i druge poslove iz područja ograničavanja pušenja duhana i duhanskih proizvoda te podnosi ministru godišnje izvješće o aktivnostima Povjerenstva.

Prevalencija pušenja u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj je najmanje svaka treća odrasla osoba pušač (27,4% odraslih osoba), a procjenjuje se da od bolesti vezanih uz pušenje godišnje umire više od 9 000 ljudi ili gotovo svaka peta umrla osoba.

Prema podacima međunarodnog istraživanja o zdravstvenom ponašanju mladih (*Health Behaviour in School-aged Children – HBSC*), koje je proveo Hrvatski zavod za javno zdravstvo 2009/2010. godine među učenicima prvih razreda srednje škole, svakodnevno puši 21% dječaka i 19% djevojčica (Slika 1.).

Slika 1. *Proširenost pušenja kod 15-godišnjaka u međunarodnom istraživanju HBSC*

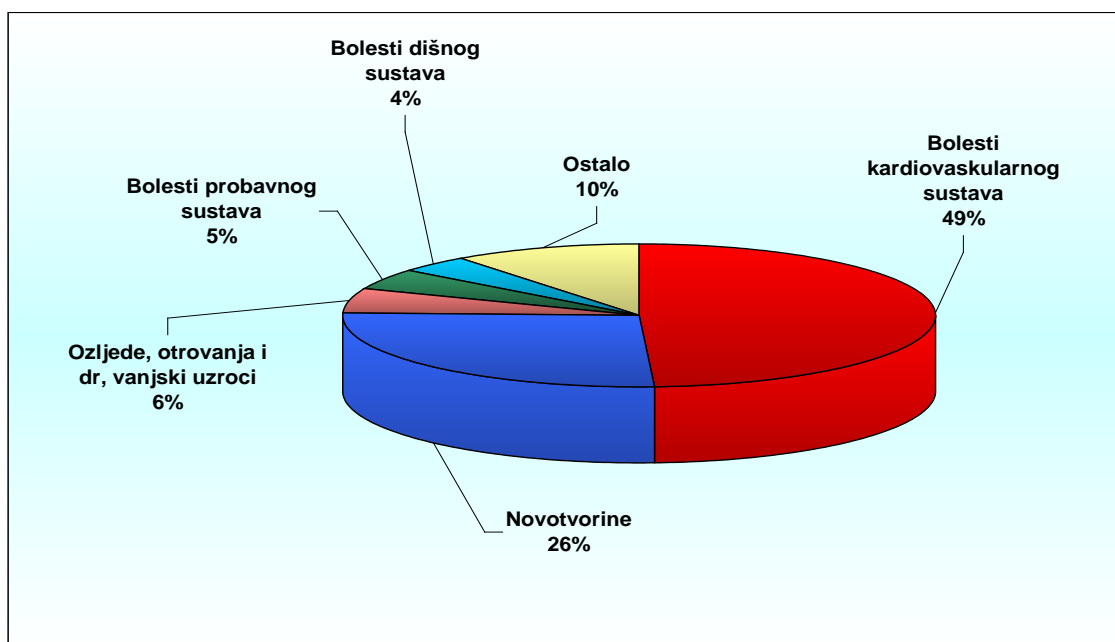
Izvor podataka: *HBSC 2009/2010*

Europsko istraživanje o pušenju, pijenju alkohola, uporabi droga i rizičnim čimbenicima među učenicima (*European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs - ESPAD*), provedeno je u Republici Hrvatskoj među mladima u dobi od 16 godina pet puta 1995., 1999., 2003., 2007. i 2011. godine. U svim dosada provedenim ESPAD istraživanjima mladi u Republici Hrvatskoj pušili su više od prosjeka ESPAD zemalja, iako se trendovi pušenja prilično stabiliziraju. No, u drugim zemljama u kojima je istraživanje provedeno, pušenje je u padu. U Republici Hrvatskoj je u posljednjih mjesec dana pušilo 41% djece (jednako za oba spola), što nas smješta daleko iznad europskog prosjeka. Percipirana dostupnost cigareta povezana je s ranim započinjanjem pušenja, s više pušenja u životu kao i svakodnevnim pušenjem.

Pušenje kao javnozdravstveni problem u Republici Hrvatskoj

U analizi zdravstvenog stanja pučanstva Republike Hrvatske treba istaknuti da se na vrhu ljestvice uzroka smrti nalaze bolesti srca i krvnih žila. Njihov udio u ukupnom mortalitetu je u 2010. godini 49%, a vodeću podskupinu u muškaraca i žena predstavljaju ishemične bolesti srca i cerebrovaskularne bolesti. Druge na ljestvici uzroka smrti u Republici Hrvatskoj su maligne neoplazme s udjelom u ukupnom mortalitetu od 26% (Slika 2.).

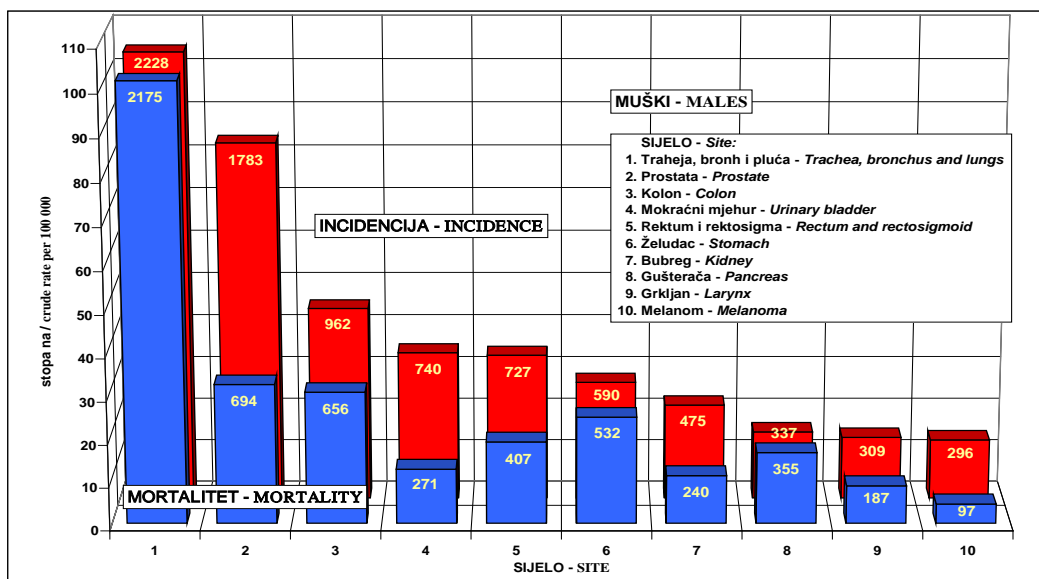
Slika 2. Vodeće skupine dijagnoza po smrtnosti 2010. godine

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

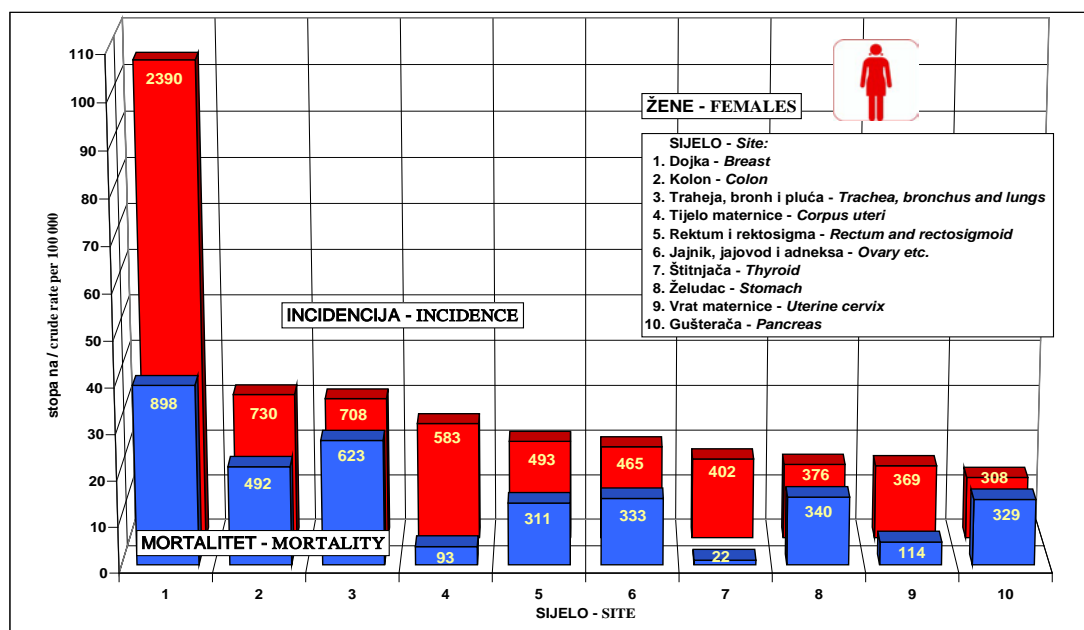
Na vrhu ljestvice incidencije i mortaliteta od raka u Republici Hrvatskoj u muškaraca je rak bronha i pluća, dok se u žena po smrtnosti, a i prema incidenciji nalazi na trećem mjestu. Uz to u muškaraca na 7. mjestu nalazi se rak bubrega, a na 9. mjestu rak grkljana, svi direktno povezani s pušenjem cigareta (Slika 3. i 4.).

Slika 3. Najčešća sijela raka u Republici Hrvatskoj 2009. kod muškaraca

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Slika 4. Najčešća sijela raka u Republici Hrvatskoj 2009. kod žena

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Tablica 1. Procijenjeni broj smrti vezanih uz pušenje po uzrocima u Republici Hrvatskoj 2009. godine

Dijagnoze	% smrtnosti vezan uz pušenje	Ukupan broj umrlih	Procijenjeni broj umrlih
Rak pluća	87	2798	2434
Rak usta, ždrijela, larinksa, jednjaka	60	794	476
Ostali rak	8	9723	778
KOBP	66	1583	1045
Ostale respiratorne bolesti	10	680	68
Cirkulacijske bolesti	13	25976	3377
Ostalo	12	10860	1303
Ukupno	18,1	52414	9481

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo/prema metodologiji preporučenoj od SZO

U bolničkom morbiditetu posljednjih godina najčešći uzrok hospitalizacija bile su naizmjenice ili bolesti cirkulacijskog sustava ili novotvorine. Za obje ove skupine kao i pojedine dijagnostičke podkategorije glavni izbjeglički rizik je pušenje. Među pet vodećih skupina bolesti koje su uzrok hospitalizacija u Hrvatskoj 2010. godine za tri (novotvorine, bolesti srca i krvnih žila kao i bolesti dišnog sustava) pušenje predstavlja čimbenik rizika.

U djelatnosti opće medicine u Republici Hrvatskoj 2010. godine skupina bolesti dišnog sustava kao i bolesti srca i krvnih žila nalaze se među pet vodećih skupina bolesti.

3. CILJEVI

Opći cilj je unaprjeđenje zdravlja stanovništva usvajanjem nepušenja kao zdravijeg načina života, uz istodobno smanjenje prevalencije pušenja kao čimbenika rizika za niz kroničnih bolesti (bolesti cirkulacijskog sustava, maligne neoplazme, kronična opstruktivna bolest pluća itd.)

Posebni ciljevi

1. prevenirati započinjanje pušenja u nepušača, posebno kod djece i mladih/osposobiti mlade da se odupru iskušenju i donesu pravilne odluke glede nepušenja;
2. smanjiti broj pušača na populacijskoj razini;
3. smanjiti izloženost duhanskom dimu na javnim mjestima, radnom mjestu i kućnom okruženju;
4. smanjiti štetne posljedice po zdravlje konzumacije duhanskih proizvoda/smanjiti morbiditet i mortalitet vezan uz pušenje.

4. PLAN I PODRUČJE DJELOVANJA

Plan i područje djelovanja u svrhu ispunjenja programa mjera za jačanje nadzora nad duhanom temelji se na Okvirnoj konvenciji FCTC WHO, preporukama Vijeća Europe, napose na dokumentu *EU Council Recommendation of 30 November 2009 on smoke-free environments* (2009/C 296/02) kao i na zakonskim propisima.

Ministarstvo zdravlja (u daljnjem tekstu: MZ) provodit će i koordinirati aktivnosti u cilju ostvarivanja društvene skrbi za zaštitu zdravlja pučanstva od štetnih utjecaja pušenja duhana i duhanskih proizvoda putem svog Povjerenstva.

Plan djelovanja za ostvarivanje ciljeva obuhvaća sljedeće zadatke:

1. praćenje i usklađivanje odgovarajućih propisa;
2. informiranje, educiranje, buđenje svijesti javnosti o nepušenju kao kvalitetnijem načinu života i štetnim posljedicama pušenja;
3. poticanje odvikavanja od pušenja uz osiguranje stručne i druge pomoći osobama koje žele prestati pušiti;
4. smanjenje izloženosti duhanskom dimu/zaštita od pasivnog pušenja;
5. smanjenje dostupnosti duhanskih proizvoda;
6. smanjenje izloženosti javnosti porukama koje potiču pušenje;
7. nadzor nad duhanskim proizvodima, informiranje potrošača i zdravstvena upozorenja;
8. porezna politika i politika cijena;
9. jačanje kapaciteta za nadzor nad duhanom;
10. monitoring, evaluacija i izvješćivanje;
11. međunarodna suradnja u sprječavanju i suzbijanju pušenja.

4.1. Praćenje i usklađivanje odgovarajućih propisa

- pratiti i usklađivati odgovarajuće propise

Aktivnosti

1. praćenje propisa Europske unije kao i odluka Konferencije stranaka Okvirne konvencije o nadzoru nad duhanom SZO;
2. usklađivanje propisa, po potrebi donošenje smjernica i preporuka.

Nositelj aktivnosti: MZ

Indikatori provedbe:

- propisi o nadzoru nad duhanom;
- propisi protiv nedopuštene trgovine;
- označavanje pakiranja duhanskih proizvoda da se pomogne odrediti porijeklo proizvoda;
- označavanje radi utvrđivanja legalne prodaje na domaćem tržištu.

Indikatori uspješnosti: broj i sadržaj smjernica, broj i vrsta usklađenih propisa.

Financijska sredstva: sredstva su osigurana iz raspoloživih sredstva Državnog proračuna iz sredstava za redovnu djelatnost.

Rok: 2013. godina i dalje kontinuirano

4.2. Informiranje, educiranje, buđenje svijesti javnosti o nepušenju kao kvalitetnijem načinu života i štetnim posljedicama pušenja

- osnažiti svijest javnosti o nepušenju kao zdravijem načinu života, o zdravstvenim rizicima uporabe duhana i izlaganja duhanskom dimu

Aktivnosti

1. jačanje suradnje sa predstavnicima medija u vezi informiranja i edukacije cjelokupne javnosti o nepušenju kao zdravijem načinu života, štetnom utjecaju duhana po zdravlje i dobrobitima prestanka pušenja;
2. provođenje preventivnih aktivnosti s učenicima i roditeljima na području odgoja i obrazovanja, radne i životne sredine, od predškolske dobi nadalje, uključujući promicanje spoznaje o štetnosti uporabe duhanskih proizvoda na zdravlje među svim uzrastima djece i mladeži;
3. povećanje dostupnosti i svrsishodnosti informacija i edukacijskih materijala za cjelokupno pučanstvo i pojedine ciljane skupine;
4. uključivanje ciljnih skupina, mladih, roditelja, poznatih javnih osoba u osmišljavanje, izradu i provođenje programa prevencije i promicanja zdravijeg načina života;
5. osiguranje odgovarajuće edukacije za odgovorne osobe u zajednici (lokalnu vlast, zdravstvene radnike, nastavnike, roditelje, skupine zainteresiranih).

Nositelji aktivnosti: Hrvatski zavod za javno zdravstvo (u daljnjem tekstu: HZJZ),
Županijski zavodi za javno zdravstvo (u daljnjem tekstu: ŽZJZ), MZ,
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (u daljnjem tekstu: MZOS),
Agencija za odgoj i obrazovanje (u daljnjem tekstu: AZOO)

Indikatori provedbe:

- godišnja izvješća o provedenim aktivnostima;
- implementiranje edukacijskih i javno zdravstvenih programa/aktivnosti;
- programi/ aktivnosti za odrasle ili opću populaciju;
- programi/ aktivnosti za djecu i mlade;
- programi/aktivnosti o zdravstvenim rizicima konzumiranja duhana;
- programi/aktivnosti o zdravstvenim rizicima ekspozicije duhanskom dimu;
- programi/aktivnosti o dobrobiti prestanka pušenja i životnom stilu bez pušenja;
- programi/aktivnosti o štetnim ekonomskim posljedicama proizvodnje duhana;
- javni pristup informacijama o duhanskoj industriji;
- senzibiliziranje javnosti o kontroli pušenja.

Indikatori uspješnosti:

- broj i sadržaj preventivnih programa/aktivnosti;
- broj i sadržaj edukacijskih materijala;
- broj informacija objavljenih putem javnih medija;
- smanjenje broja pušača u školskoj i cjelokupnoj populaciji;
- povećanje broja javnih prostora u kojima je zabranjeno pušenje.

Financijska sredstva: sredstva su osigurana iz raspoloživih sredstva Državnog proračuna iz sredstava za redovnu djelatnost, iz raspoloživih sredstava od igara na sreću (200.000,00 kuna u 2013. godini, 500.000,00 kuna u 2014. godini i 500.000,00 kuna u 2015. godini).

Rok: 2013. godina i dalje kontinuirano

4.3. Poticanje odvikavanja od pušenja uz osiguranje stručne i druge pomoći osobama koje žele prestati pušiti

- educirati pučanstvo o učinkovitosti i koristi prestanka pušenja
- educirati profesionalce o vještinama i znanju za pomoć pri odvikavanju od pušenja
- osigurati sustavnu stručnu pomoć pri odvikavanju od pušenja
- poticati uključivanje u programe odvikavanja

Aktivnosti

1. provođenje javno-zdravstvenih edukativnih kampanja i promotivnih događanja s ciljem odvikavanja od pušenja;
2. olakšati i ojačati dostupnost stručne i ostale pomoći osobama koje žele prestati pušiti (tečajevi za odvikavanje od pušenja, nadomjesna zamjenska sredstva, telefonske linije pomoći, uključivanje liječnika obiteljske medicine itd.);
3. identificiranje i korištenje najboljih modela odvikavanja od pušenja (best-practice);
4. izrada i raspodjela smjernica i edukacijskih materijala o odvikavanju od pušenja, a posebice vezano uz pušenje u trudnoći;
5. poticati i podupirati sportsko-rekreativne programe za odrasle i djecu.

Nositelji aktivnosti: MZ, HZJZ, ŽZJZ, MZOS, Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ (u daljnjem tekstu: ŠNZ)

Indikatori provedbe:

- godišnja izvješća o provedenim aktivnostima;
- organiziranje tečajeva za odvikavanje od pušenja;
- organiziranje sportsko-rekreativnih programa za odrasle;

Indikatori uspješnosti:

- broj i sadržaj kampanja;
- broj programa, broj i vrsta tečajeva, broj telefonskih linija;
- broj osoba koje su potražile stručnu pomoć i ustrajale pri nepušenju;
- pad broja pušača, smanjenje incidencije i prevalencije bolesti i stanja povezanih s pušenjem kao glavnim čimbenikom rizika;
- povećanje broja osoba uključenih u sportsko-rekreativne programe.

Financijska sredstva: sredstva su osigurana iz raspoloživih sredstva Državnog proračuna iz sredstava za redovnu djelatnost, iz raspoloživih sredstava od igara na sreću.

Rok: 2013. godina i dalje kontinuirano

4.4. Smanjenje izloženosti duhanskom dimu/zaštita od pasivnog pušenja

- osigurati pravo na zrak bez duhanskog dima i učiniti to društvenom normom
- ojačati svijest javnosti o štetnosti izloženosti duhanskom dimu (pasivnom pušenju)

Aktivnosti

1. informiranje i edukacija javnosti o štetnim posljedicama izloženosti duhanskom dimu tj. pasivnom pušenju prema smjernicama za primjenu članka 8. Okvirne konvencije o nadzoru na duhanom SZO;
2. poticanje održavanja promotivnih skupova koji promoviraju okruženje bez duhanskog dima;
3. nadzor nad striktnim provođenjem zakonskih odredbi o zabrani pušenja na radnom mjestu i u javnim prostorima uključujući kažnjavanje prekršitelja.

Nositelji aktivnosti: HZJZ, ŽZJZ, Državni inspektorat (gospodarska inspekcija i inspekcija rada), MZ (Sanitarna inspekcija), MZOS (Prosvjetna inspekcija), nevladine organizacije i mediji

Indikatori provedbe:

- zaštita od duhanskog dima u okolišu: na radnom mjestu, zgradama tijela državne uprave i Vlade Republike Hrvatske, zdravstvenim ustanovama, odgojno-obrazovnim ustanovama, javnom prijevozu, javnim mjestima, kulturnim ustanovama, barovima i noćnim klubovima, restoranima.

Indikatori uspješnosti: broj nadzora nadležnih inspekcija, broj kazni.

Financijska sredstva: sredstva su osigurana iz raspoloživih sredstva Državnog proračuna iz sredstava za redovnu djelatnost, iz raspoloživih sredstava od igara na sreću.

Rok: 2013. godina i dalje kontinuirano

4.5. Smanjenje dostupnosti duhanskih proizvoda

- spriječavati ilegalnu trgovinu duhanskim proizvodima
- pratiti i prikupljati podatke o prekograničnoj trgovini duhanskih proizvoda
- nadzirati provođenje zakonskih odredbi kojima se zabranjuje prodaja duhanskih proizvoda maloljetnim osobama
- smanjiti dostupnost/ponudu duhanskih proizvoda (povećanje cijena, poreza)

Aktivnosti

1. jačanje nadzora nad prekograničnom trgovinom duhanskim proizvodima i sprječavanje ilegalne trgovine uključujući suradnju na europskoj razini;

2. osiguranje nadzora i dosljednog provođenja zabrane prodaje duhanskih proizvoda maloljetnicima;
3. strogo provođenje zabrane prodaje duhanskih proizvoda putem automata;
4. provođenje zabrane prodaje duhanskih proizvoda putem interneta prema pozitivnim primjerima na međunarodnoj razini;
5. poticanje i sudjelovanje u razradi odgovarajuće porezne politike (posebni porezi/povećanje poreza s ciljem utjecanja na smanjenje potrošnje duhana, osobito u mladima);
6. jačanje inspekcijskog nadzora i dosljedna kontrola provedbe zakonskih odredbi.

Nositelji aktivnosti: Državni inspektorat, MZ (Sanitarna inspekcija), Ministarstvo poljoprivrede (u daljnjem tekstu: MP), Ministarstvo gospodarstva (u daljnjem tekstu: MG), Ministarstvo financija (u daljnjem tekstu: MF), Carinska uprava, Ministarstvo unutarnjih poslova (u daljnjem tekstu: MUP)

Indikatori provedbe:

- godišnja izvješća o provedenim aktivnostima;
- zabrana prodaje duhanskih proizvoda maloljetnicima, u slučaju sumnje zatražiti da svaki kupac pokaže odgovarajući dokaz punoljetnosti;
- zabrana distribucije proizvoda maloljetnicima;
- zabrana prodaje duhanskih proizvoda u automatima;
- zabrana prodaje duhanskih proizvoda pojedinačno ili u malim pakovanjima;
- sankcioniranje prodavača i distributera.

Indikatori uspješnosti:

- broj optužnih prijedloga;
- pad potrošnje cigareta po stanovniku;
- pad trgovina na malo i veliko duhanskim proizvodima;
- pad uvoza cigareta.

Financijska sredstva: sredstva su osigurana iz raspoloživih sredstva Državnog proračuna iz sredstava za redovnu djelatnost.

Rok: 2013. godina i dalje kontinuirano

4.6. Smanjenje izloženosti javnosti porukama koje potiču pušenje

- smanjiti izloženost javnosti, a osobito mladih, porukama koje bi ih mogle navesti da započnu ili nastave konzumirati duhanske proizvode

Aktivnosti

1. nadzor nad izravnom i neizravnom promidžbom duhanskih proizvoda;
2. provedba zakonskih odredbi i kažnjavanje njihovog nepoštivanja.

Nositelji aktivnosti: MZ (Sanitarna inspekcija), Državni inspektorat (Gospodarska inspekcija) Ministarstvo unutarnjih poslova (MUP)

Indikatori provedbe:

- uspostavljanje sveobuhvatne zabrane reklamiranja duhanskih proizvoda;
- promocije i sponzorstva, uključujući i prekogranično reklamiranje.

Indikatori uspješnosti:

- broj obavljenih nadzora;
- pad potrošnje i potražnje za duhanskim proizvodima.

Financijska sredstva: sredstva su osigurana iz raspoloživih sredstva Državnog proračuna iz sredstava za redovnu djelatnost.

Rok: 2013. godina i dalje kontinuirano

4.7. Nadzor nad duhanskim proizvodima, informiranje potrošača i zdravstvena upozorenja

- pojačati nadzor nad duhanskim proizvodima i informirati o štetnim sastojcima duhanskih proizvoda

Aktivnosti

1. mjerenje sastojaka duhanskih proizvoda sukladno propisanim standardima i dosljedan nadzor štetnih sastojaka u duhanskim proizvodima;
2. godišnje objavljivanje sastojaka duhanskih proizvoda uključujući i aditive sukladno zakonskim odredbama;
3. nadzor nad provedbom zdravstvenih poruka na pakovanjima duhanskih proizvoda sukladno zakonskim odredbama;
4. iznalaženje mogućnosti objave novih zdravstvenih upozorenja ili slikovnih poruka.

Nositelji aktivnosti: HZJZ, MZ (Uprava za zaštitu zdravlja i sanitarna inspekcija)

Indikatori provedbe:

- godišnje izvješće o broju uzoraka i sastojcima duhanskih proizvoda;
- usklađivanje dodatnih upozorenja na pojedinačnom pakovanju duhanskih proizvoda.

Indikatori uspješnosti:

- broj i vrsta dodatnih upozorenja;
- smanjenje broja pušača;
- smanjenje smrtnosti i pobola od bolesti pripisivih pušenju.

Financijska sredstva: sredstva su osigurana iz raspoloživih sredstva Državnog proračuna iz sredstava za redovnu djelatnost, iz raspoloživih sredstava od igara na sreće

Rok: 2013. godina i dalje kontinuirano

4.8. Porezna politika

- poticati trošarinski sustav oporezivanja duhanskih proizvoda koji osigurava zaštitu cjelokupnog pučanstva od štetnog djelovanja duhanskog dima

Aktivnosti

1. sudjelovati u razradi odgovarajuće porezne politike (trošarinskog oporezivanja) uz uvažavanje obveza koje za Republiku Hrvatsku proizlaze iz pravne stečevine Europske unije i odobrenog prijelaznog razdoblja za oporezivanje cigareta s ciljem utjecaja na smanjenje potrošnje duhana, osobito u mladima.

Nositelji aktivnosti: Ministarstvo financija (MF)

Indikatori provedbe:

- povećanje trošarinskog opterećenja duhanskih proizvoda uz uvažavanje obveza koje za Republiku Hrvatsku proizlaze iz pravne stečevine Europske unije i odobrenog prijelaznog razdoblja za oporezivanje cigareta;
- smanjeni trendovi u potrošnji cigareta.

Financijska sredstva: sredstva su osigurana iz raspoloživih sredstva Državnog proračuna iz sredstava za redovnu djelatnost.

Rok: 2013. godina i dalje kontinuirano

4.9. Ojačati kapacitet zajednice za aktivno sudjelovanje u aktivnostima nadzora nad duhanom

- povećati informiranost i poticati uključivanje svih sektora društva koji mogu doprinijeti učinkovitoj politici nadzora nad duhanom

Aktivnosti

1. unaprjeđenje suradnje raznih sektora (zdravstvo, obrazovanje, gospodarstvo, poljoprivreda itd), javnih medija, raznih udruga i međunarodnih organizacija u aktivnostima nadzora nad duhanom;
2. uključivanje nadležnih službi u planiranje i primjenu sveobuhvatnog nadzora nad duhanom;
3. omogućiti odgovarajuće programe prosvjećivanja, senzibilizacije te osvješćivanja o potrebi nadzora nad duhanom namijenjene zdravstvenim radnicima, socijalnim radnicima, radnicima u obrazovanju, donositeljima političkih odluka;
4. poticati stvaranje nepušačkog okruženja te razvijati suradnju na nacionalnom i lokalnom nivou, uključujući javne medije, pojedine ciljne skupine, a posebice mlade;
5. uključivanje odgovornih u zajednici u izradu informacijskih i edukativnih programa poštujući kulturne i društvene vrijednosti dotične zajednice;
6. omogućiti udrugama sudjelovanje u programima prevencije i pružanja pomoći pri odvikavanju od pušenja;
7. zaštititi politiku javnog zdravstva od štetnog utjecaja duhanske industrije;

8. učiniti javnosti dostupnim što detaljnije podatke o duhanskoj industriji.

Nositelji aktivnosti: HZJZ, MZ, MZOS, MG, MP, AZOO, javni mediji, nevladine udruge
(u daljnjem tekstu: NGO)

Indikatori provedbe:

- razvoj i implementacija sveobuhvatne/parcijalne multisektorske nacionalne strategije kontrole duhana, planova i programa;
- imenovanje nacionalnog koordinacijskog mehanizma ili focal pointa za kontrolu duhana;
- neovisnost politike javnog zdravstva od komercijalnih i drugih interesa duhanske industrije vezano uz kontrolu duhana.

Indikatori uspješnosti:

- multisektorski koordinacijski mehanizam;
- nacionalna kontakt točka;
- smanjenje broja pušača u svim dobnim skupinama;
- povećanje transparentnosti poslovanja duhanske industrije redovnim izvještavanjem o dobiti duhanske industrije preko MF.

Financijska sredstva: sredstva su osigurana iz raspoloživih sredstva Državnog proračuna iz sredstava za redovnu djelatnost, iz raspoloživih sredstava od igara na sreću.

Rok: 2013. godina i dalje kontinuirano

4.10. Monitoring, evaluacija i izvješćivanje

- osigurati mehanizme za praćenje provođenja zakonskih odredbi
- poboljšati sustav praćenja potrošnje duhanskih proizvoda, štetnih zdravstvenih i drugih posljedica konzumacije duhanskih proizvoda, te ekonomskih troškava vezano uz konzumaciju duhana
- evaluirati program

Aktivnosti

1. provoditi periodična istraživanja o prevalenciji pušenja, te znanju i stavovima prema pušenju za cjelokupnu populaciju i pojedine ciljne skupine;
2. izrada cjelovitog godišnjeg izvješća o provedbi aktivnosti;
3. uspostava učinkovitog sustava za praćenje potrošnje duhana;
4. praćenje zdravstvenih pokazatelja štetnog djelovanja duhana (standardizirani pokazatelji morbiditeta i mortaliteta);
5. praćenje ekonomskih pokazatelja vezanih uz duhan;
6. praćenje i kontrola štetnih sastojaka u duhanskim proizvodima uz godišnje izvješćivanje;
7. jačanje inspekcijskog nadzora uz polugodišnje izvješćivanje o učinjenom;
8. praćenje provedbe kaznenih odredbi Zakona o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda.

Nositelji aktivnosti: HZJZ, MZ (Uprava za zaštitu zdravlja, Sanitarna inspekcija), MF, MZOS (Prosvjetna inspekcija), Državni inspektorat, Ministarstvo pravosuđa

Indikatori provedbe:

- utvrđivanje sustava za nacionalno epidemiološko praćenje prevalencije pušenja sa socijalnim, ekonomskim i zdravstvenim indikatorima.

Indikatori uspješnosti:

- broj istraživanja;
- broj izrađenih izvješća;
- smanjenje broja pušača;
- smanjenje smrtnosti i pobola od bolesti pripisivih pušenju.

Financijska sredstva: sredstva su osigurana iz raspoloživih sredstva Državnog proračuna iz sredstava za redovnu djelatnost, iz raspoloživih sredstava od igara na sreće

Rok: 2013. godina i dalje kontinuirano

4.11. Međunarodna suradnja u sprječavanju i suzbijanju pušenja

- međunarodnom suradnjom ojačati provođenje programa sprječavanja i suzbijanja pušenja

Aktivnosti

1. provođenje programa sprječavanja i suzbijanja pušenja sukladno Europskoj strategiji protiv duhana i preporukama Konferencije stranaka;
2. sudjelovanje u međunarodnim aktivnostima na području nadzora nad duhanom;
3. ojačati suradnju s EK, SZO i drugim međunarodnim tijelima.

Nositelji aktivnosti: MZ, HZJZ, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova (MVEP)

Indikatori provedbe:

- osnaživanje provedbe istraživanja i znanstvenih procjena rizika od posljedica konzumiranja cigareta i izloženosti duhanskom dimu;
- suradnja sa SZO u definiranju preporuka i procedura za skupljanje, analizu i diseminaciju podataka vezano uz pušenje.

Indikatori uspješnosti: broj provedenih istraživanja

Financijska sredstva: sredstva su osigurana iz raspoloživih sredstva Državnog proračuna iz sredstava za redovnu djelatnost.

Rok: 2013. godina i dalje kontinuirano

Kratkoročni i dugoročni pokazatelji uspješnosti provedbe programa, koji služe evaluaciji provedenih mjera su sljedeći:

Kratkoročni pokazatelji:

- postotak nepušača – koji nisu nikada pušili u školskoj i u odrasloj populaciji;

- postotak pušača u odrasloj populaciji - iznad 18 godina;
- postotak pušača u školskoj populaciji;
- postotak odraslih, mladih i djece izloženih pasivnom pušenju;
- potrošnja cigareta po stanovniku.

Dugoročni pokazatelji:

- broj smrti uzrokovanih pušenjem – pripisiva smrtnost (stopa);
- ekonomski troškovi izazvani štetnim posljedicama duhana.

5. FINANCIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA PROVEDBU MJERA JAČANJA NADZORA NAD DUHANOM

Republika Hrvatska će iz raspoloživih sredstava državnog proračuna osigurati sredstva potrebna za realizaciju mjera za jačanje nadzora nad duhanom, na način da nositelji pojedinih aktivnosti njihovo izvršenje uvrste u godišnje planove proračunskih pozicija pojedinih tijela državne uprave. Sukladno navedenome, dinamika osiguravanja i trošenja sredstava namijenjenih izvršavanju mjera za jačanje nadzora nad duhanom određivat će se svake godine u postupku donošenja Državnoga proračuna. Radi realizacije pojedinih mjera za jačanje nadzora nad duhanom, njihovi nositelji uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske, mogu zaključivati ugovore s međunarodnim organizacijama i ostalim zainteresiranim institucijama.

6. INSTITUCIJE UKLJUČENE U PROVEDBU AKTIVNOSTI

- Ministarstvo zdravlja
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
- Ministarstvo financija
- Ministarstvo poljoprivrede
- Ministarstvo gospodarstva
- Ministarstvo unutarnjih poslova
- Ministarstvo pravosuđa
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo
- Županijski zavodi za javno zdravstvo
- Državni inspektorat
- Agencija za odgoj i obrazovanje
- Klinički bolnički centar Zagreb
 - Klinika za plućne bolesti Jordanovac
- Klinike za psihijatriju
- Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“
- Liječnici opće/obiteljske medicine
- Komore u području zdravstva
- Nevladine udruge